

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2Cdo/25/2020
Identifikačné číslo spisu: 1505225647
Dátum vydania rozhodnutia: 25.02.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Mária Trubanová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:1505225647.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkýň 1/ O. M., bývajúcej vo Z., 2/ J. M., bývajúcej v K., proti žalovanej T. M., bývajúcej v K., právne zastúpenej Čarnogurský ULC, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Tvarožkova č. 5, o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov, vedenom na Okresnom súde Bratislava V pod sp. zn. 32C/452/2005, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo dňa 23. mája 2017 sp. zn. 5Co/90/2016, takto

rozhodol:

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 23. mája 2017 sp. zn. 5Co/90/2016 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava V (ďalej ako „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo dňa 18. decembra 2015 č. k. 32C/452/2005-547 uložil žalovanej povinnosť titulom majetkového vyrovnania hodnoty členského podielu v bytovom družstve viažuceho sa k trojizbovému družstevnému bytu č. XX, nachádzajúcemu sa na IV. poschodí bytového domu na C. (ďalej aj „Byt“) zaplatiť P. M. (zomrelému X., v čase rozhodnutia žalobca) sumu 37.800 eur do 45 dní od právoplatnosti tohto rozsudku. O trovách konania rozhodol tak, že žiaden z účastníkov nemá právo na ich náhradu a obom účastníkom uložil povinnosť zaplatiť štátu spoločne a nerozdielne súdny poplatok v sume 2.853 eur na účet súdu prvej inštancie, do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku. Po právnej stránke aplikoval § 143, § 149, § 150, § 700 ods. 3, § 703 ods. 1 a 2, § 705 ods. 2 Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“), § 2 ods. 1 písm. c/ v spojení s § 5 ods. 1 písm. h/ a § 7 ods. 7 zák. č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch, ako aj poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej v texte len sp. zn. konkrétneho rozhodnutia). Vychádzal zo zistenia, že manželstvo účastníkov konania bolo uzavreté dňa X. a zaniklo právoplatnosťou rozsudku súdu prvej inštancie zo dňa 11. októbra 2003 č. k. 70Croz/14/2003. Už za trvania manželstva účastníkov dňa 30. januára 1986 Stavebné bytové družstvo v obvode K. vydalo rozhodnutie o pridelení družstevného bytu členovi družstva T. M. a jej manželovi P. M.. Kedy sa žalovaná stala členom družstva, resp. či sa prihlásila za člena Stavebného bytového družstva ešte pred uzavretím manželstva, v konaní preukázané nebolo. Dohoda o odovzdaní a prevzatí Bytu bola podpísaná dňa 19. februára 1986 žalovanou pri spoločnom členstve jej manžela P. M., ktorá skutočnosť je konštatovaná aj v čl. 1 citovanej dohody. Byt bol pridelený ako stabilizačný. Uznesením

súdu prvej inštancie zo dňa 15. mája 2006 č. k. 8C/456/2005-26 bol schválený súdny zmier, na základe ktorého sa účastníci konania dohodli na zrušení spoločného nájmu k Bytu s tým, že výlučným nájomcom a členom družstva bude T. M. (v uvedenom spore v procesnom postavení žalobkyne), pričom P. M. je povinný byt vypratať do 30 dní od zabezpečenia náhradného bytu žalobkyňou. Súd prvej inštancie konštatoval, že majetková povaha spoločného členstva manželov v bytovom družstve je vyjadrená okrem iného aj tým, že členský podiel ako majetkové právo tvorí súčasť bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej aj „BSM“). Po zániku manželstva rozvodom obe spoločné práva (nájomné právo a vlastnícke právo k členskému podielu) podliehajú odlišným spôsobom vyporiadania. Kým nájomné právo k družstevnému bytu sa vyporiadava podľa § 705 ods. 2 OZ, členský podiel ako majetkové právo je potrebné vyporiadať podľa zásad regulovaných ustanovením § 149 OZ. Rozhodnutím súdu o zrušení práva spoločného nájmu a o jeho ďalšom nájme podľa § 705 ods. 2 druhá veta a ods. 3 OZ, o zániku spoločného členstva v družstve, nedochádza k vyporiadaniu členského podielu (sp. zn. 2 MCdo 21/2005), súd nerozhoduje o finančnom vyporiadaní hodnoty členského podielu bytu a neskúma ani schopnosti toho-ktorého účastníka vyplatiť hodnotu členského podielu bytu druhému účastníkovi (sp. zn. 5 Cdo 98/2003). Rozhodovanie súdu podľa § 705 ods. 2 a 3 OZ nie je viazané na to, aby sa súčasne rozhodovalo aj o vyporiadaní spoločného majetku manželov, ktorého súčasťou je aj členský podiel družstevného bytu. Tento majetok, ak sa bývalí manželia nedohodnú, vyporiada na návrh niektorého z manželov súd v rámci vyporiadania BSM. Z logiky veci potom vyplýva, že o vyporiadaní hodnoty členského podielu možno rozhodnúť až po zrušení práva spoločného nájmu bytu a spoločného členstva rozvedených manželov v družstve, nakoľko do tej doby toto právo trvá ako spoločné a nie je dovtedy ani známe, kto sa stane výlučným nájomcom bytu, a teda by ani nebolo možné stanoviť, komu patrí náhrada za stratené spoločné právo. S poukazom na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 98/2003, 2 MCdo 21/2005, 3 Cdo 183/2010, 7 MCdo 1/2011, 5 Cdo 29/2000, 2 Cdo 9/1997 súd prvej inštancie konštatoval, že návrh žalobcu na vyporiadanie hodnoty členského podielu v bytovom družstve podaný po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým bolo zrušené členstvo manželov v bytovom družstve, bol podaný legitímne a neobstojí špekulatívna námietka žalovanej o prekážke rozhodnutej veci. Uviedol, že sa nemohol zaoberať ani žiadosťou žalovanej ustanoviť znalca za účelom ohodnotenia povinnosti pre žalovanú nájsť a zabezpečiť žalobcovi náhradný byt (č. l. 294 spisu). Eventuálne by mohol hodnotu zabezpečenej bytovej náhrady žalovanou titulom bytovej náhrady s prihliadnutím na jej charakter zohľadňovať v prípade, ak by táto bola žalobcovi v priebehu konania aj reálne zabezpečená, k čomu však zo strany žalovanej nedošlo, a preto bolo irelevantné prihliadať na uvedenú požiadavku. Súd prvej inštancie uzavrel, že v čase rozvodu manželstva tvoril masu BSM účastníkov konania v súlade s ustanovením § 143 a nasl. OZ výlučne členský podiel v bytovom družstve ako majetková hodnota nadobudnutá za trvania manželstva, ocenená za zohľadnenia zákonných kritérií a zásad vyplývajúcich zo zaužívanej súdnej praxe na základe vypracovaného znaleckého posudku Doc. Ing. Michala Holíka, CSc. v znení jeho doplňujúceho odborného vyjadrenia v čase vyhlásenia rozsudku na sumu 94.500 eur, ktorá suma súčasne predstavuje i celkovú čistú hodnotu masy BSM. V predmetnom spore súd pri určení náhrady, ktorú je povinná žalovaná titulom peňažného vyrovnania žalobcovi zaplatiť, s prihliadnutím na kritériá stanovené v § 150 OZ a predovšetkým zásadu zásluhovosti na nadobudnutí a udržaní spoločnej veci, resp. majetkového práva, považoval za spravodlivé pristúpiť k nerovnému vyporiadaniu, pričom disparitu podielov stanovil v percentuálnom pomere 60 : 40 v prospech žalovanej. Súd nemohol prihliadať na argumentáciu žalovanej, že sa žalobca vzdal akýchkoľvek nárokov k predmetnému bytu, keď nebolo preukázané, že by došlo k písomnej dohode medzi účastníkmi a ide o právo viažuce sa k nehnuteľnosti a ako k takému pre platnosť právnych úkonov k nemu sa vzťahujúcich sa vyžaduje písomná forma (§ 40 ods. 1 v spojení s ustanovením § 46 ods. 1 OZ), pričom aj dohoda o vzdaní sa práva musí mať obligatórne písomnú formu (§ 574 ods. 1 OZ), de iure sa nemožno vzdať práva, ktoré môže vzniknúť až v budúcnosti (§ 574 ods. 2 OZ). O trovách konania rozhodol v súlade s ustanovením § 150 Občianskeho súdneho poriadku zák. č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej len „O. s. p.“).

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) na odvolanie žalovanej rozsudkom z 23. mája 2017 sp. zn. 5Co/90/2016 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správny v zmysle § 387 ods. 1 Civilného sporového poriadku zákona č. 160/2015 Z. z. (ďalej len „CSP“) stotožňujúc sa s odôvodnením napadnutého rozhodnutia v zmysle § 387 ods. 2 CSP a žalobcovi priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnej výške. Konštatoval, že súd prvej inštancie vo

veci vykonal náležité dokazovanie a zhodnotením výsledkov vykonaného dokazovania v súlade s § 132 O. s. p. dospel k správnym skutkovým záverom a na ich základe vyvodil vo veci samej aj správny právny záver. Za potrebné považoval o. i. doplniť, že názor žalovanej o existencii prekážky veci rozhodnutej, predstavujúcej rozhodnutie súdu prvej inštancie zo dňa 15. mája 2006 č. k. 8C/456/2005-26, ktorým bolo rozhodnuté o zrušení práva spoločného nájmu strán, a ktorým bola súčasne žalovaná určená za výlučnú nájomníčku bytu a členku bytového družstva, neobstojí, takéto rozhodnutie nepredstavuje rozhodnutie o vyporiadaní majetkového práva bývalých manželov. Rovnako nesprávny je aj názor pokiaľ ide o povinnosť žalovanej zabezpečiť žalobcovi náhradný byt; je možné povedať, že ide o náhradu za vyplatenie hodnoty členského podielu bytu, resp. pokiaľ by bytová potreba rozvedeného manžela bola vyriešená inak, napr. vyplatením hodnoty členského podielu v bytovom družstve, súd nemôže ukladať povinnosť zabezpečiť bytovú náhradu druhému manželovi. V tejto súvislosti odvolací súd akcentoval, že pokiaľ v konaní o zrušení práva spoločného nájmu bola žalobcovi uložená povinnosť Byt vypratať do 30 dní po zabezpečení náhradného bytu žalovanou, bola tým riešená len otázka práva bývania ustupujúceho nájomcu, nie majetkové vyporiadanie. Nakoniec aj zabezpečením náhradného bytu sa nemá na mysli zabezpečenie bytu vo vlastníctve (kúpa bytu) (...). V súdnej veci, pokiaľ žalobca opustil/vypratal predmetný byt skôr, než došlo zo strany žalovanej k zabezpečeniu bytovej náhrady, a neuplatňoval si nárok na jej ďalšie zabezpečenie zrejme v dôsledku vyriešenia otázky jeho bývania, neznamená to, že sa vzdal majetkového práva súvisiaceho s vypratávaným bytom. O trovách konania rozhodol v zmysle § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 CSP.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, ktorého prípustnosť odvodila z § 420 písm. d/ a písm. f/ CSP. Podľa jej názoru odvolací súd konal vo veci, ktorá už bola prv právoplatne rozhodnutá a nesprávne posúdená, keďže konanie pod sp. zn. 8C/456/2005 de facto vyriešilo rovnakú otázku, aká sa riešila v konaní predchádzajúcom vydaniu napádaného rozsudku krajského súdu a rozsudku okresného súdu medzi tými istými stranami sporu. Pokiaľ bolo súdom určené, že žalovaná bola povinná zabezpečiť žalobcovi náhradný byt, je možné hovoriť, že ide o náhradu za vyplatenie hodnoty členského podielu k bytu. Preto za situácie, ak bolo právoplatne rozhodnuté o skutočnosti, že T. M. je výlučným nájomcom predmetného bytu, ako aj výlučným členom bytového družstva, ide v tomto ohľade o prekážku rozhodnutej veci res iudicata, na základe ktorej P. M. ako žalobcovi neprislúchalo právo k vyplateniu hodnoty členského podielu v družstve. Povinnosť žalovanej určená predmetným rozhodnutím, ktorým sa schválil súdny zmler, teda povinnosť žalobcovi zabezpečiť náhradný byt je v istom zmysle následok, ktorý nahradzuje finančné vysporiadanie spočívajúce v o vyplatení hodnoty členského podielu v družstve a ide o proporcionálnu protihodnotu a analógiu k vyplateniu hodnoty členského podielu v družstve. Porušenie práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ CSP) videla v tom, že krajský súd nedoručil vyjadrenie k odvolaniu žalovanej, nevyhodnotil a neprihliadol na dôkazy ňou navrhované. V dôsledku nesprávneho procesného postupu došlo k nesprávnemu skutkovému zisteniu. Navrhla, aby najvyšší súd rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a zaviazal žalobcu nahradiť žalovanej trovy dovolacieho konania. Taktiež navrhla odložiť vykonateľnosť rozhodnutia podľa § 444 ods. 1 CSP s odôvodením, že priamo hrozí, že žalobca podá návrh na vykonanie exekúcie, pričom podľa dovolateľky je zrejmé, že v dovolacom konaní dôjde k zrušeniu napádaného rozsudku krajského súdu.

4. Žalobca (P. M., zomr. X.) v písomnom vyjadrení k dovolaniu žiadal dovolanie zamietnuť ako nedôvodné.

4.1. Právne nástupkyne žalobcu, t. č. žalobkyne 1/ a 2/, v písomnom vyjadrení k dovolaniu žalovanej uviedli, že žalovaná je ich matka, preto sa vzhľadom na túto skutočnosť nedomáhajú akýchkoľvek práv po pôvodnom žalobcovi, ponechávajú na najvyššom súde, aby dovolanie proti napadnutému rozsudku posúdil podľa svojho uváženia.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala včas (§ 427 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), ktoré dovolanie spĺňa náležitosti stanovené zákonom (§ 428 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP), preskúmal vec a dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu je potrebné zrušiť.

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 CSP (prípustnosť dovolania pre vady zmätočnosti) a § 421 CSP (prípustnosť dovolania pre riešenie právnej

otázky).

7. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, je otázkou zákonnosti a jej riešenie patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu (napr. IV. ÚS 35/02, II. ÚS 324/2010, III. ÚS 550/2012).

8. V danom prípade žalovaná medziiným uplatnila dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. f/ CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti). Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie a rozhodnutie súdov v prejednávanej veci tak, aby konanie ako celok bolo nielen zákonné, ale aj spravodlivé.

10. V danom prípade žalovaná v dovolaní tvrdila a dovolací súd aj z obsahu spisu zistil, že sa v ňom nachádza vyjadrenie žalobcu zo dňa 16. februára 2016 k odvolaniu žalovanej (č. l. 596 spisu), ktoré vyjadrenie nebolo doručené žalovanej, resp. jej právnomu zástupcovi. K tomuto zisteniu dovolací súd poznamenáva, že Európsky súd pre ľudské práva vydal 13. januára 2015 rozsudok vo veci Trančíková proti Slovenskej republike, v ktorom sa zaoberal aj opodstatnenosťou námietky o nemožnosti vyjadriť sa k vyjadreniu protistrany v rámci odvolacieho konania. V tomto rozsudku dospel Európsky súd pre ľudské práva k názoru, že aj keď vyjadrenie k odvolaniu neobsahuje žiadne nové skutočnosti alebo argumenty, ku ktorým by sa procesná strana už nebola vyjadrila v predchádzajúcom priebehu konania, a prípadne ide o vyjadrenie nemajúce vplyv na rozhodnutie odvolacieho súdu, musí byť druhému účastníkovi daná možnosť oboznámiť sa s ním, ak bolo formulované ako právna a skutková argumentácia. V rozsudku sa doslovne uvádza, že „požiadavka, aby účastníci súdneho konania mali možnosť dozvedieť sa o všetkých dôkazoch alebo vyjadreniach podaných v ich veci a vyjadriť sa k nim, sa vzťahuje na odvolacie konanie rovnako ako na prvostupňové konanie, a to napriek skutočnosti, že odvolanie nemusí vyvolať žiadnu novú argumentáciu“. Pokiaľ súd takúto možnosť druhej procesnej strane nevytvorí, dochádza k porušeniu práva na spravodlivé konanie, ktoré je zaručené článkom 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj „Dohovor“).

11. Vychádzajúc z uvedeného bolo v preskúmvanej veci potrebné zohľadniť, že k odvolaniu žalovanej (č. l. 564 a nasl. spisu) sa písomne vyjadril žalobca (č. l. 596 a nasl. spisu), žalovaná ale nemala možnosť sa o tomto vyjadrení žalobcu k jej odvolaniu dozvedieť, pretože súd jej toto vyjadrenie nedoručil. Nedoručenie vyjadrenia k odvolaniu žalobcu žalovanej spôsobilo, že sa žalovaná nemala možnosť k nemu ani vyjadriť, ktorý nedostatok vytvoril stav nerovnosti strán sporu v konaní pred súdom, čo je v rozpore s princípom kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní ako súčasťou práva na spravodlivý proces, a preto nebolo možné v tomto smere odvolacie konanie považovať za spravodlivé. Opomenutím doručenia tohto vyjadrenia žalovanej došlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces v súlade s čl. 6 ods. 1 Dohovoru a tým k porušeniu § 420 písm. f/ CSP.

12. Skutočnosť, že došlo v konaní k procesnej vade podľa § 420 písm. f/ CSP je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou nemôže byť považované za správne. Dovolací súd tak dospel k záveru, že dovolanie žalovanej je nielen procesne prípustné, ale aj opodstatnené a ďalej sa s ostatnými dovolacími námietkami a dôvodmi a vecnou stránkou dovolania nezaoberal. Dovolací súd so zreteľom na uvedené rozsudok odvolacieho súdu v celom rozsahu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1, § 450 CSP).

13. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a dovolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania týkajúceho sa

dovolania proti tomuto (zrušenému) rozsudku krajského súdu (§ 453 ods. 3 CSP).
14. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.